

מחשבות על הרלונטיות של המורשת המוחשית

והפניה לסיור באזור חברון

יודע כל לומד תורה ועובד אלוקים, שעמלתו בתורה והתאמצותו בעשיית המצוות אינם אוסף של מעשיים טכניים שעליו לצאת ידי חובת עשייתם כדי לזכות במנעמי עולם הבא. עבודת ה' היא תפיסת עולם החובקת בקרבה צורת חיים וסביבת גידול ייחודית. ההווי של האיש התורני, על אהבותיו ושנאותיו, על חיבוריו וסלידותיו, על מה שהוא מאמץ אל חיקו, ועל מה שהוא מתעלם מקיומו, כל אלה הם חלק בלתי נפרד מעבודת אלוקיו. ההבדלים שבין קהילות הקודש בתוך היהדות, אינה בסדרת הבדלים מעשיים בקיום המצוות, אלא בהווי היהודי הייחודי שהקהילה יוצרת ומאמץ אל חיקה. הפחד מלימודי ליבה במערכת החינוך, אינה נובעת מחשש שמא התלמידים ישתו מים רעים ויסורו מדרך התורה והמצוות. החרדה היא מהסרת ההווי היהודי המרווה ממרכז חייהם של התלמידים לטובת בורות נשברים. ציבוריים שלמים משלמים מחיר כלכלי כבד עבורם ועבור בני משפחתם, כי רוצים לשמור באדיקות על הווי חיים יהודיים ייחודיים וקהילתיים. נשים העובדות במשרה מלאה בתכנות בעולם החולין, חוששות מיצירת דואליות בחייהם ומחפשות איך לצקת יהודיות בתוך עולם התכנות. חסידים מבטאים את מקומו של ההווי היהודי במשל על אותו רב שהתאונן בפני ידידו שמרוב עיסוקו בתורה ועבודה אין לו פנאי לחשוב על הקב"ה.

בערב תשעה באב השנה הייתי נוכח בוויכוח ער ואמוציונאלי שהתפתח בסיום סיור היכרות עם ירושלים העתיקה לקבוצת תלמידי חכמים מבני ברק, על ידי הגאון המומחה רבי יהודה לנדי. כאשר מצד אחד נטען שהמורשת המוחשית היא עניין של מסורתיים או מזרחניקים, שהיהדות שלהם שטחית בלבד. ואילו אצלנו יש ערך אחד בלבד שהוא "עבודת אלוקים בלימוד התורה ועשיית המצוות ומה לנו עם סמלים יהודים ורגשות היסטוריים מהעבר הרחוק". ומן העבר השני נטען שהציונות בגוון החילוני שלה, גנבו לנו את אתרי מורשתנו בארץ ישראל. כאשר היחס הנכון לאדמת ארצנו, הוא כשל רבי יהודה הלוי בשירת געגועיו: מי יתנני משוטט במקומות אשר נגלו אלהים לחוֹזְנֵי וְצִירֵי? / מי יעשה לי כַּנְפִים וְאֶחֱזִיק נְדוּד, אֲנִיד לְבַתְּרִי לְבָבִי בֵּין בְּתָרֵיךָ! / אֶפֶל לְאֶפֶי עָלִי אֲרָצֶךָ וְאֲרָצָה אֲבַנְנֶךָ מֵאֵד וְאַחֲנֶנּוּ אֶת-עַפְרָיִם, / צִיּוֹן פְּלִילַת יָפִי, אֶהְבֶּה וְחֹן תִּקְשְׁרֵי מֵאָז, וּבָךְ נִקְשְׁרוּ נַפְשֹׁת חַבְרֵיךָ.

עושה רושם שכבר התירו פרושים את הדבר ואנו רואים ניצני החיבור בין בני תורה ויראה חובשי בית המדרש לבין בתרי אדמותינו בארצנו. והנה סיפור קטן מהימים האחרונים. הזדמן לי ללמוד עם ילד ממשפחתי מסכת עירובין והתחלנו לעבור על המשניות של הפרק הראשון.

משנה א: מְבוּי שֶׁהוּא גְבוּהָ לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה, יִמְעַט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינֹו צָרִיךְ. וְהִרְחֵב מֵעֶשְׂרֵי אַמּוֹת, יִמְעַט. וְאִם יֵשׁ לוֹ צוּרַת הַפֶּתַח, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא רָחֵב מֵעֶשְׂרֵי אַמּוֹת, אֵין צָרִיךְ לְמַעַט:

משנה ב: הַקָּשֶׁר מְבוּי, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, לְחֵי וְקוֹרָה; וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: לְחֵי אוֹ קוֹרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לְחֵי. מְשוּם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר תִּלְמִיד אֶחָד לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא: לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל מְבוּי שֶׁהוּא פְּחוּת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁהוּא אוֹ בְּלַחֵי אוֹ בְּקוֹרָה; עַל מָה נִחְלְקוּ? עַל רָחֵב מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד עֶשֶׂר; שְׁבִית שְׁמַאי אוֹמְרִים: לְחֵי וְקוֹרָה, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אוֹ לְחֵי אוֹ קוֹרָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: עַל זֶה וְעַל זֶה נִחְלְקוּ:

התקשינו מאד וכי לא היה מתאים יותר להתחיל עם "הכשר מבוי" ורק לאחר מכן לדון בפרט מפרטי הלכות הקורה? הילד שהוא סקרן ויצירתי, מספר לי על סיור שעשה עם הרבי שלו בקצרין שברמת הגולן, ושם נראה שרידים של מבוי מתקופת חז"ל, ויש שם בליטה מובנית בקיר והרבי הסביר שזהו "לחיי" הנעשה להכשר מבוי בטלטול בשבת. אומר לי הילד, המשנה הראשונה היא הוראות לקבלן שבונה את המבוי, שימעט את הגובה ויצר את הרוחב. ואילו הלכות עירובין מתחיל במשנה ב.

תפקיד נוסף יש לנו ביחס לאתרי מורשת כלפי עם ישראל כולו לקרב את לבם לאביהם שבשמים דרך החיבור להיסטוריה ולהווי החיים הקדום. עלינו להצמיח מקרבנו מאות מדריכי טיולים שיעברו הכשרה בתחום ההיסטורי והתורני הקשור לכל אתר ואתר, ודרך זה להציג את תורת ישראל בפנים שוחקות בפני עמי הארץ שלא טעמו טעם תורה.

והנה לפניכם סיפור קצת עצוב המחדד את תפקידנו: בימים אלו חברו להם יחד, משרד ירושלים מורשת, רשות העתיקות, רשות הטבע והגנים, הפקולטה לניהול באוניברסיטת בן גוריון, המועצה לשימור, לטקס עצה איך לחבר את העם בישראל לעשרות אלפי אתרי מורשת המוכרים והמוכרזים במדינותינו הקטנה? עלה בדעתה של ראש משרד ירושלים ומורשת הגב' שפירא, לבחור כמה עשרות מועמדים מוכשרים ומותאמים לעשות מהפכה בקשר של כל יהודי למורשתו, לתת להם הכשרה מאסיבית למשך שנתיים ימים, חיים אין כסף, ולאחר מכן לשלב אותם במוסדות המדינה למען אשר יישמו את הטמעת הכרת המורשת.

הרצים יצאו דחופים, מכרזים פורסמו בכל מקום, ומתוך מאות מועמדים נשאר שלושים וחמשה איש ואישה, ואשר מהם אמורים לסנן עשרים וחמשה מועמדים סופיים. כינסו כולם למקום אחד, נצטוו לנתק קשר חיצוני ובסיעור מוחות להציע פתרונות מעשיים לחבר את העם היושב בציון, למורשת ולערכיה. הבחירה הסופית של המועמדים ייקבע במידת הצטיינותם במשימתם.

בסופו של יום נחלקו המועמדים לשלש כיתות: כת אחת אמרה, נקיים בכל אתר מורשת מתקני שעשוע לנערים ואוכל טוב למבוגרים, וכך אולי יתגנב להם טעם המורשת. כת שניה אמרה, שילדי החינוך המיוחד מקופחים ויש להכשיר את המדריכים ומורי הדרך, איך להנגיש להם את המורשת, בלי הרבה מלל. כת שלישית אמרה, שהלא מדינותינו אף שהיא יהודית היא לא פחות גם דמוקרטית, ולכן יש להשוות את המורשת המוסלמית לזו היהודית. ובת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבני היושבים על אדמתנו, לא ידעו ולא יבינו שהצימאון למורשת הוא חלק בלתי נפרד מערכים יהודיים תורניים שניתנו לעם הנבחר בחורב.

עד כאן הקפה ז ומכאן ואילך הודעתו של ידידי ר' שמואל בן שלום על הסיור שהוא עושה בהרי חברון

הסיור "בעקבות ישני חברון" ייערך בעזרת השם ביום שלישי כה אב, 3 באוגוסט למניינם.

המדריך יהיה אורי אוחיון, הבקי במכמני האזור.

- נצא מירושלים באוטובוס ממוגן בשעה 8:30 בבוקר. נגיע לסוסיא, שהיא עיר עתיקה בדרומא, חבל מוצאם של בר כוכבא ושל רבותינו שבדרום: ר' שמעון בר יוחאי, ר' מאיר, ר' יהודה, חבריהם ותלמידיהם. נראה בעינינו איך נראו חצרות השותפים שלהם, העירוב שבנו לעצם שם, בית הכנסת ומקווה הטהרה שלהם. נצפה שם בסרט המשחזר את החיים מאותו הזמן.

- משם נצא למצפה יאיר. נוכל לצפות שם על במדבר יהודה, הרי יהודה וצפון הנגב - ארץ הספר שבין ממלכת יהודה ובין עמלק, לשם נמלט דוד מפני שאול. נעקוב אחרי נדודיו, מלחמותיו ותפילותיו של מלכנו בהיותו במדבר יהודה.
 - נמשיך משם לעיר האבות חברון, אשר בה חי עם ישראל עוד טרם היותו לעם ועד היום הזה. ניכנס לחברון הקדומה (תל רומיידה) המקום אשר גרו בה אברהם, יצחק ויעקב. ניגע בשער בו קנה אברהם מעפרון את מערת המכפלה, בחומות הגבוהות בשמיים, ובמקום מושב הענקים. נפגוש את חורבן חברון עם חורבן הבית, בידי צבא מלך בבל, ואת שיבת היהודים לשם בבית שני.
 - אם ינתן אישור, נמשיך משם בליווי צבאי לבית הקברות היהודי, ונחונן את עפר קדושי ישיבת חברון שנרצחו ב"ח באב תרפט.
 - משם נלך למעיין אברהם, היא הבאר ממנה שתו האבות מים. המעוניינים יכולים לרחוץ במעיין שבמימי רחצו מלאכים.
 - נסיים בהיכרות עם סודות מערת המכפלה כפי שלא פגשתם אותה עד היום, ובתפילה לה' שיושיענו בזכות ישני חברון.
- חזרה לירושלים בשעה 18:00 במשוער.

להלן כמה הערות חשובות בנוגע לסיור שיש להקפיד עליהם ביותר :

- א. הרי חברון הם אזור חם ומדברי. לכן חובה ללבוש כובע מצחייה, לבוש מתאים, ולהצטייד לפחות ב3 ליטר מים לאדם. יש להצטייד גם באוכל בכמות מספיקה. ברוב המסלול לא נגיע לאזורים עם חנויות מזון ומים, ככל הנראה.
- ב. במידה וניכנס לבית הקברות היהודי, נלווה בכוח צבאי. יש לציית להוראות הצבא ולא לעזוב את הקבוצה.
- ג. למרות שהממשלה עדיין לא הטילה איסורים חדשים, אנחנו נקפיד על כללי בטיחות מקסימליים. לכן נקפיד על הוראות שמירת מרחק ועטיית מסכה. האוטובוס יהיה מרווח ע"פ הכללים הקבועים בחוק. במידה ויהיו מספיק נרשמים לשני אוטובוסים, אחד מהם יהיה ירוק (למחוסנים או מחלימים בלבד) ואחד סגול (לכולם).
- ד. האוטובוס יהיה ממוגן, ונלווה במלווה נשק וחובש.
- ה. המארגנים אינם לוקחים אחריות על כל נזק שעלול להיגרם לגוף או לממון.

אני ממליץ בחום ללמוד את המקורות המתאימים לפני הטיול. יתקיים שיעור בזום מספר ימים לפני הטיול, מאת הרב חיים מצגר, בנושא זיהוי המקומות המקראיים בהם נטייל. ישלח למשתתפים לינק במייל.

איך נרשמים? שולחים אימייל ל wisao0111@gmail.com ומבקשים להצטרף. מעבירים שם 170 לחשבון הבנק שישלח לכם ומצרפים אישור העברה. לאחר התשלום וצירוף האישור אתם נרשמים אוטומטית לטיול. מספר המקומות מוגבל, כי יש מספר מקומות מוגבל באוטובוס, אז כדאי להירשם מהר.

שמואל